

11. Murmann J.P. The co-development of industrial sectors and academic disciplines / J. P. Murmann // *Science and Public Policy*. – 2013. V. 40. – P. 229–246.

12. Shiyan A.A. Why Do Inefficient Innovation Institutions Exist in Russia and Ukraine? / A.A. Shiyan, L.O. Nikiforova // *Industrial Organization: Productivity, Innovation & Technology eJournal*. – 2012. – V. 4, N. 13. – 31 p. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1981199>.

13. Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен. – М.: Мир, 1980. – 406 с.

14. Занг В.Б. Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории / В.Б. Занг. – М.: Мир 1999. – 335 с.

15. Шиян А.А. Моделювання ефектів синергії інноваційного портфеля / А.А. Шиян, О. П. Мельничук // *Вісник Запорізького націо-*

нального університету. Економічні науки. – 2010. – №2(6). – С. 151–156.

16. Шиян А.А. Управління розвитком соціально-економічних систем. Теорія ігор: основи та застосування в економіці та менеджменті / А.А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 162 с.

16. Mas-Colell A. *Microeconomic Theory* / A. Mas-Colell, M. D. Whinston, J. R. Green. – Oxford: Oxford University Press, 1995. – 977 p.

17. Шиян А.А. Управління формуванням ефективних економічних інститутів для України / А.А. Шиян, Л.О. Нікіфорова. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 300 с.

18. Sonin K. Why the Rich May Favor Poor Protection of Property Rights / K. Sonin // *Journal of Comparative Economics*. – 2003. – V. 31, N. 4. – P.715–732.

О.В. ІЛЬЄНКО,

к.е.н., доцент кафедри логістики, Національний авіаційний університет

Формування інфраструктури інноваційної діяльності України

Наведені типові механізми стимулювання інноваційної діяльності. Проаналізовано чинну систему державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності та розвитку високих технологій та визначено основні форми фінансового стимулювання України. Сформована інфраструктура реалізації інноваційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інфраструктура, джерела фінансування, міжнародна конкурентоспроможність.

Приведены типовые механизмы стимулирования инновационной деятельности. Проанализирована действующая система государственного регулирования инновационной деятельности и развития высоких технологий, а также определены основные формы финансового стимулирования Украины. Сформирована инфраструктура реализации инновационной деятельности Украины.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инфраструктура, источники финансирования, международная конкурентоспособность.

The typical mechanisms for stimulating innovation. Analysis on the system of State regulation and stimulation of innovation and the development of high technology and basic forms of financial incentives. Formed the infrastructure of innovation activity in Ukraine.

Keywords: innovation activity; infrastructure; sources of financing; international competitiveness.

Постановка проблеми. Для зміцнення технологічної конкурентоспроможності будь-якої країни необхідно умовою є наявність механізму, що має стимулювати практичне провадження наукових рішень, нові методи виробництва і

нові продукти, який характеризується, як правило, національними ознаками [3].

Отже, у процесі реалізації обраних стратегій інноваційного розвитку економік важливим та найбільш складним завданням уряду держави є формування власної системи пріоритетів та преференцій з урахуванням визначених стратегічних завдань.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Як свідчать результати проведеного дослідження провідних вчених, таких як В. Гончаров [2], В. Клименко [3], О. Барановський [5], С. Шкарлет [6], А. Музиченко [7], країни, що є світовими економічними, технологічними і науковими лідерами, мають ряд спільних ознак: найвищі показники глобального індексу міжнародної конкурентоспроможності, ефективно функціонуючі національні інноваційні системи, державні механізми регулювання інноваційної діяльності суб'єктів ринку і стимулювання розвитку високотехнологічного бізнесу.

Мета статті – сформулювати відповідну інфраструктуру реалізації інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. До найбільш типових механізмів стимулювання інноваційної діяльності у міжнародній практиці належать заходи економічної і бюджетної політики [4]:

1) включення витрат на науково-дослідні розробки приватного сектору в собівартість продукції;

2) списання значної частини наукового устаткування за прискореною системою нарахування норм амортизації;

3) застосування системи адресних податкових пільг, спрямованих на постійне нарощування обсягу наукових витрат у великих корпораціях і на залучення дрібного і середнього бізнесу до інноваційної діяльності у сфері нових технологій;

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

4) пільгове кредитування науково-технічних розробок і пайове фінансування значних проєктів, створення інституційних умов для розвитку венчурного фінансування;

5) безвідплатна передача або надання на пільгових умовах державного майна або землі для організації інноваційних підприємств (в основному у сфері освіти або для дрібного і середнього бізнесу), а також для створення наукової інфраструктури в регіонах.

Зазначений перелік заходів використовується в практиці реалізації стратегій інноваційного розвитку національних економік як провідних країн світу (США, Японія, провідні країни ЄС), так і нових індустріальних країнах (Китай, Південна Корея тощо) і доповнюється діями центральної та місцевої влади.

Якщо проаналізувати чинну систему державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності та розвитку високих технологій України, то, застосовуючи ринкову концепцію системи організації, слід відзначити таке. Система механізмів державного впливу на розвиток пріоритетних галузей економіки України побудована за розподільчим принципом при значній обмеженості ресурсів. Вирішення питання про отримання «ресурсу» (фінансування, кредитування інноваційної діяльності) здійснюється центральними органами влади, отже можливість отримати даний ресурс має досить обмежене коло споживачів [2].

Державна система США діє таким чином, що створює сприятливе середовище для всіх суб'єктів бізнесу, стимулюючи спочатку «інноваційну ініціативу», а потім включаючи дійові важелі фінансового стимулювання [10]. Якщо застосувати принципи «теорії організації» до даної системи управління інноваційною діяльністю і розглядати державу як керуючу систему, а суб'єкти ринку як потенційних споживачів державних послуг у сфері фінансування інноваційної діяльності, така система відповідає організації, що стоїть «обличчям до споживачів» (рис. 1) [1].

Крім того, процедура підготовки прийняття рішення (що стосується фінансування інноваційної діяльності, реєстрації технопарку тощо) є досить складною та багатоетапною, не несе в собі стимулюючих ознак для формування інноваційної активності. Як наслідок, створена система регулювання та стимулювання інноваційної діяльності в Україні є організацією, що стоїть «спиною до споживачів» (рис. 2).

Міжнародне бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) провело ряд досліджень, предметом яких стало узагальнення прогресивних форм і методів державного стимулювання винахідницької діяльності в промислово розвинутих країнах. Патентні відомства Австрії, Великобританії, Нідерландів, Франції, Німеччини, Швеції, Швейцарії, США та Японії надали матеріали, за якими було підготовлено доповідь «Урядова допомога і стимулювання винахідницької та інноваційної діяльності». В ній викладено основні форми фінансової допомоги й стимулювання урядами цих країн малих і середніх підприємств, а також окремих винахідників [8].

Згідно з результатами проведених досліджень ВОІВ у Німеччині розроблено принципи державної політики у сфері науково-технологічного розвитку та визначено основні форми фінансового стимулювання, зокрема:

- скорочення прямого впливу державних управлінських структур на розвиток науки і техніки та створення сприятливих законодавчих і економічних умов для розвитку конкуренції у сфері НДДКР;

- поєднання прямого стимулювання і цільового фінансування впровадження у виробництво найважливіших науково-технічних проєктів загальнодержавного значення за рахунок федерального уряду та земельних бюджетів. Прикладами таких форм стимулювання є: надання позик, у тому числі дотацій; створення фондів впровадження інновацій з урахуванням можливого ризику; безоплатні позики у розмірі 50% коштів, необхідних на впровадження інновацій; зни-

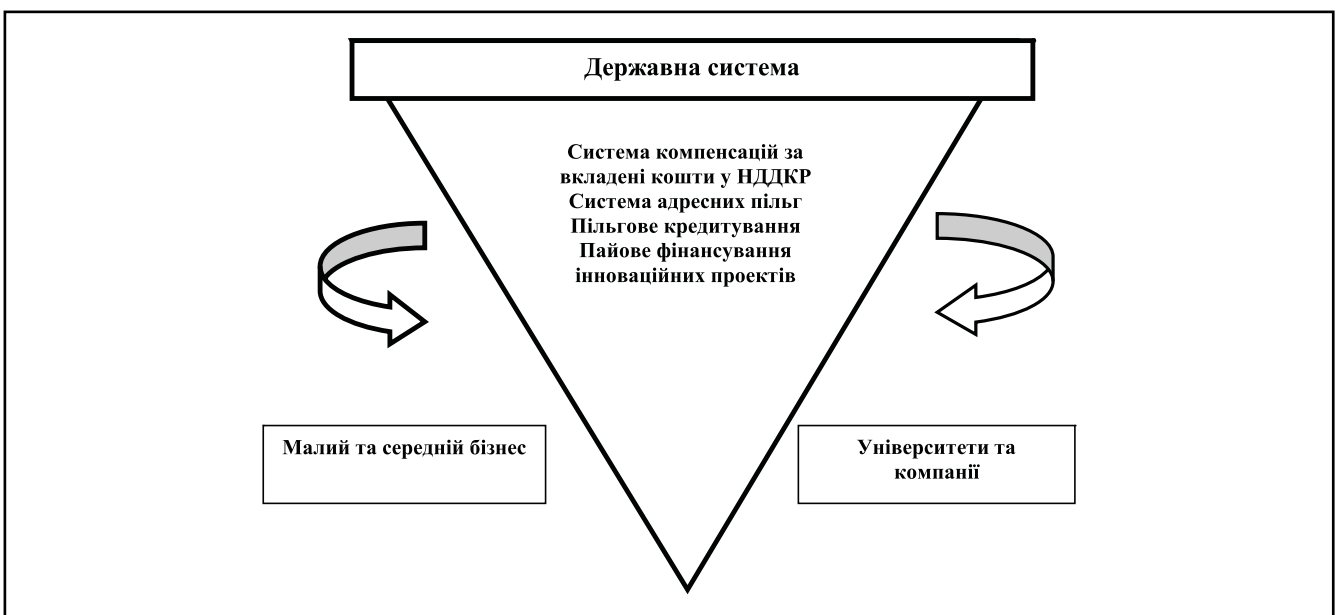

Рисунок 1. Державна система регулювання і стимулювання інноваційної діяльності США («обличчям до споживачів»)

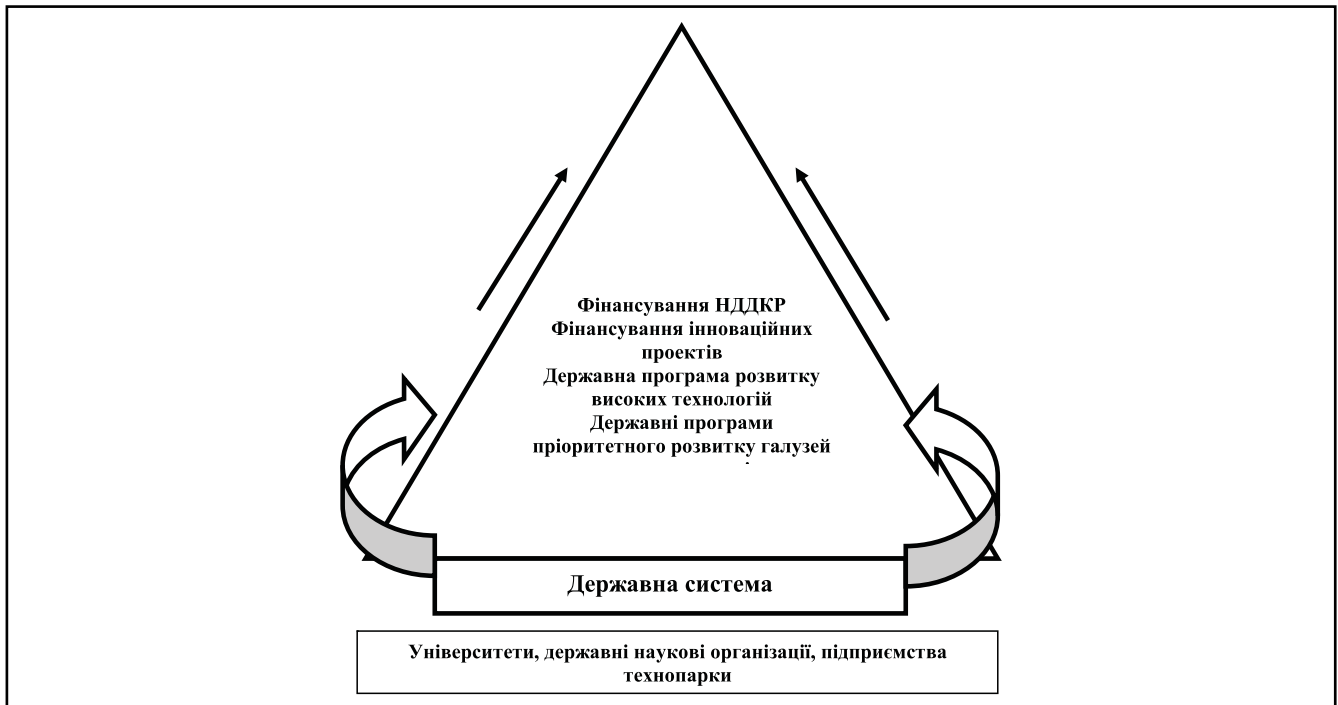

Рисунок 2. Державна система регулювання та стимулювання інноваційної діяльності України («спиною до споживачів»)

Таблиця 1. Учасники інноваційної діяльності в Україні

Вид організації	Основна діяльність	Сильні сторони	Слабкі сторони	Оптимальне застосування
Організації НАН України	Фундаментальні дослідження	Ефективність у проведенні фундаментальних досліджень	Інфраструктура консервативна і нечутлива до інновацій	Створення теоретичного інструментального заділу для подальшого перетворення результатів дослідження в інновації
Університети і ВНЗ	Фундаментальні дослідження НДДКР	Бюджетні кошти, які виділяються Міністерством освіти і науки на підтримку університетських технопарків	Організаційність інновацій, що підтримуються	Інноваційна діяльність на базі НТР, вищої школи, що реалізується в університетських технопарках
Галузеві НДІ	НДДКР	Наявність технологічної інфраструктури, придатної для забезпечення інноваційної діяльності	Відсутність необхідної організаційної інфраструктури. Відсутність коштів на утримання надлишкової технологічної інфраструктури через фінансові проблеми, що не може забезпечити стійкість інноваційного циклу	Інноваційна діяльність на базі власних підприємств
Інноваційно-технологічні центри	Підтримка інноваційної діяльності	Оптимальні умови для забезпечення діяльності малих підприємств	Залежність від фінансової стійкості розміщуваних малих підприємств	Концентрація незалежних малих підприємств. Активний маркетинг високотехнологічної продукції в інтересах великих підприємств
Великі промислові підприємства	Виробництво в стабільній номенклатурі	Можливість освоєння інновацій за рахунок виробничих площ, енергоозброєності і кваліфікації персоналу	Необхідність істотних капітальних вкладень на технологічну підготовку виробництва	Серійне виробництво інновацій при наявності масового попиту. Джерело інновацій – малі підприємства науково-технічної сфери
Консалтингові фірми	Послуги суб'єктам інноваційної діяльності	Оперативно та гнучко реагують на запити клієнтів	Обсяг і якість послуг не завжди задовільні	Використання послуг фірм, що володіють найбільшим потенціалом
Малі підприємства науково-технічної сфери	Інноваційна діяльність	Технічно-грамотний персонал. Сильна мотивація, гнучкість, чутливість до вимог ринку	Слабкість менеджменту. Податковий тиск. Нерозвиненість системи послуг, що надаються, і технологічної інфраструктури	Інноваційна діяльність не пов'язана з вирішенням фундаментальних проблем і складною кооперацією

Таблиця 2. Порівняльна характеристика джерел фінансування інновацій в Україні

Джерела фінансування	Обмеження і вимоги	Переваги	Недоліки
Кредити	Ліквідна застава, кредитна історія компанії, вимоги до прогнозованого плану розвитку проекту	Гнучкість в запозиченні і обслуговуванні позики, відсутність оперативного контролю у використанні займу	Ризик неплатежів, високі відсоткові ставки, вимоги до ліквідного залого
Державне фінансування	Соціальна значущість. Компанія повинна відповідати певним стандартам. Фінансуються певні види діяльності	Здійснюється при неможливості фінансування з комерційних джерел. Довший термін погашення	Обмеження обсягу і власності використання
Венчурний капітал	Компанія повинна довести потенційне зростання, унікальність ідеї, високу кваліфікацію персоналу, що здійснює управлінську діяльність	Венчурний капіталіст як власник акцій реалізує досвід в управлінні і фінансовій сфері, що дозволяє компанії додатково прогресувати	Інвестор має право здійснювати кадрові перестановки. Тривалий та важкий процес отримання фінансування
Цільові інвестиції інвестиційних фондів	Стійка позиція на ринку. Кваліфікований і досвідчений менеджмент	Інвестор надає досвід даною напрямку дослідження	Інвестор контролює процес ухвалення рішення

ження державного мита на об'єкти інтелектуальної власності для індивідуальних винахідників;

– забезпечення координації та взаємодії державних університетів і науково-дослідних центрів з приватними промисловими фірмами; сприяння процесам прискореного впровадження інновацій у виробництво.

Для реалізації зазначених цілей на рівні держави й окремих земель використовуються різні джерела фінансування, хоча в цілому до 90% витрат федерального бюджету на НДДКР здійснюють чотири міністерства (досліджень і технологій; оборони; економіки; освіти і науки). Фінансування науково-дослідних установ здійснюється на підставі державного фінансового плану і проекту бюджету.

Одержувач фінансових коштів зобов'язаний звітувати про їхнє використання, причому асигнування виділяються без вказівки щодо конкретних проектів НДДКР. Одержувачем коштів є вищі навчальні заклади, науково-дослідні центри і товариства, лабораторії, бібліотеки, установи інфраструктури та ін.

Для реалізації інноваційної діяльності в країнах необхідна відповідна інфраструктура. Учасниками інноваційної діяльності в Україні виступають організації НАН України, університети і вузи, галузеві НДІ, інноваційно-технологічні центри, великі промислові підприємства (табл. 1).

Для розробки і реалізації інновацій в масштабах країни необхідні реальні інвестиції, фінансування яких можливе з різних джерел. У даний час основним джерелом фінансування інноваційної діяльності українських промислових підприємств виступають власні кошти. Порівняльна характеристика інших джерел фінансування інновацій представлена в табл. 2.

Висновки

Таким чином, складний і багатогранний характер інновацій дозволяє розглядати інноваційну діяльність як процес, як зміни і як результат. На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що інновації пронизують всю науково-технічну, маркетингову діяльність виробників і зорієнтовані на задоволення потреб ринку.

Інновації пов'язують різні за характером і способом управління сфери діяльності: науку, виробництво, інвестиції, реалізацію продукції. Виникає необхідність вдосконалення стилів і прийомів інноваційного управління, швидке і адекватне реагування на зміну кон'юнктури ринку, гостра необхідність в управлінні впровадженням нововведень, розвиток нових напрямів у роботі фірм, у вдосконаленні основних елементів сучасного інноваційного менеджменту з метою використання резервів інноваційної діяльності.

Оскільки основою міжнародної конкурентоспроможності країни є її здатність генерувати та швидко впроваджувати інновації, єдино можливим шляхом зростання національної економіки має стати розробка концепції інноваційного розвитку національної економіки, що буде темою подальших наукових розробок автора.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002.
2. Організація системи формування механізму інноваційного забезпечення економічної безпеки конкурентоздатного підприємства: Монографія / В.М. Гончаров, Д.В. Салоха, В.Ю. Припотень, Я.В. Васильовська. – Донецьк: СПД Купріянов В.С. – 2010. – 416 с.
3. Клименко В.В. Забезпечення конкурентоспроможності фондового ринку України як головна передумова фінансової безпеки держави // Актуальні проблеми економіки. 2003. – №10 (28). – С. 18–24.
4. Економіка України. Підсумки перетворень та перспективи зростання / За ред. В.М. Гейця. – К.: Форт, 2000. – 422 с.
5. Барановський О. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
6. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: Монографія / С.М. Шкарлет. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 436 с.
7. Музиченко А.С. Інвестиційний процес в умовах трансформації економіки. – К.: Науковий світ, 2001. – 70 с.
8. http://gtmarket.ru/files/news/3908/GE_Global_Innovation_Barometer_2012.pdf